

Beleidsplan Nederlandstalige Openbare Bibliotheken Stad Brussel

Disclaimer vooraf

Niets van onze teksten werd geschreven met behulp van AI c.q. ChatGPT, zonder daarmee afbreuk te willen doen aan de waarde van die hulpmiddelen.

Een paar feiten bij wijze van voorwoord

De Nederlandstalige Openbare Bibliotheek van Stad Brussel bestaat uit drie aparte bibliotheken: die van Laken, die van Neder-over-Heembeek en die van Haren. De grootste, die van Laken, zal volgens de planning eind 2026 verhuizen naar een nieuwbouw, op dezelfde site, met een behoorlijk andere structuur en indeling, wat kansen en uitdagingen met zich mee zal brengen. Zo zal de nieuwe bibliotheek bijvoorbeeld beschikken over een theatertrap, vides en een lift. Daar wordt in dit Beleidsplan nog niet echt rekening mee gehouden.

Samen hebben de drie bibliotheken 50 bemande openingsuren, op 6 dagen per week, en nog eens 35 uren die gereserveerd zijn voor klasbezoeken. Wellicht zal de bibliotheek van Laken die openingsuren nog aanvullen met flink wat onbemande openingsuren dankzij het Open-plus-systeem.

We plannen in de loop van 2026 in een samenwerkingsverband ook het zestal bibliotheken van de gevangenis van Haren uit te baten. Ook hiermee kunnen we in dit Beleidsplan nog geen rekening houden omdat het voor ons een totaal nieuwe thematiek betreft.

Onze totale collectie bestaat uit 94.000 materialen waarvan 81.000 gedrukte. Daarvan is 98% Nederlandstalig.

Leuk weetje: opvallend in onze collectie is de 5.000 stuks tellende cd-collectie die bijna compleet bestaat uit het genre klassiek-vocaal (opera, koren, oratoria,...). Daarvoor krijgen we bezoekers vanuit het hele land. Ze wordt sinds kort aangevuld door een LP-collectie, eveneens alleen klassiek-vocaal. Enkele gulle schenkingen, ook vanuit het buitenland, hebben die mede mogelijk gemaakt.

We werken samen met 29 scholen en 8 crèches, voor een groot deel door het organiseren van klasbezoeken en het leveren van boekenbakken, en tal van activiteiten. Onze scholenwerking is dan ook onze absolute core business.

We zijn met 16 medewerkers (10V, 6M, 0X, met een totaal van 13,1 voltijdse equivalenten), hebben 5.500 actieve leners en 90.000 uitleningen per jaar.

Wij maken actief deel uit van het Netwerk van de Brusselse Nederlandstalige bibliotheken, verklaren dit bij deze op eer, en hanteren het Eengemaakte Bibliotheekreglement. We hebben een reguliere Raad van Advies, samengesteld uit gebruikers.

Situering en context

Een Nederlandstalige openbare bibliotheek heeft volgende decretale opdrachten:

- inspelen op maatschappelijke uitdagingen
- een onafhankelijk en pluriform informatieaanbod ter beschikking stellen
- een onlincatalogus aanbieden vanuit het Eengemaakte Bibliotheekstelsel
- De raadpleging in de bibliotheek van alle informatiedragers en de uitlening van materialen en bestanden zo laagdrempelig mogelijk maken, in het bijzonder voor moeilijk bereikbare doelgroepen en voor mensen met een beperkt inkomen
- een optimale publieke dienstverlening garanderen op klantvriendelijke uren.

Deze opdrachten worden door Vlaanderen getransponeerd naar volgende missies: de bib als informatie- en kenniscentrum, de bib als ontmoetingsplek, de bib als toegankelijke plek, de bib als educatieve plek en ten slotte de bib als plek voor creatieve zelfontplooiing.

Hoe wij daarmee omgaan, hoe wij dit zien, in de drie geografische gebieden waarin we actief zijn, brengt ons tot onze gedragen visie.

Onze visie

Ons doelen zijn helder: we willen de drempel tot informatie en leesplezier zo laag mogelijk maken. We creëren een warme derde plek en zetten in op Verlichting, taalstimulering en digitale geletterdheid. Daarbij focussen we in de ene zin op het Nederlands en in de andere zin op mensen die minder vanzelfsprekend hun weg vinden naar de bibliotheek. We proberen zo gelijke kansen te versterken, en bouwen mee aan een warme, inclusieve stad. De bibliotheek is een inspirerende plek waar ook leren centraal staat en dit in een ongedwongen leeromgeving.

Onze bibliotheek, een Nederlandstalige, open, stedelijke organisatie, is gegroeid vanuit een collectie. Die collectie is en blijft essentieel, en is voor het overgrote deel Nederlandstalig. Ze laat onze bezoekers kennis maken met verhalen, kennis, cultuur en ontspanning en brengt ze desgewenst samen.

We helpen vol passie bezoekers te vinden wat ze in onze collectie zoeken, of nog liever – zoals een goede butler doet – wat ze wensten zonder dat ze dat van zichzelf wisten. We proberen hen te verrijken, te inspireren, te verrassen.

Een andere pijler zijn onze activiteiten in het algemeen en de scholenwerking in het bijzonder. We werken met de scholen participatief en vraaggericht, en hebben daar veel plezier bij. Bij de activiteiten die niet schoolgebonden zijn, zorgen we voor jong en oud. We beseffen dat niet alles een succes kan en moet zijn, en trekken overal onze lessen uit. We experimenteren en sturen bij.

Bij ons is iedereen welkom zonder de minste verplichting, behalve respect voor ons team, onze materialen en de andere bezoekers. Dan kan je bij ons gewoon jezelf zijn, helemaal alleen of in gezelschap. We spreken je aan als we denken dat je dat wenst, of laten je gewoon doen als we signalen zien dat het dat is wat je op dat moment bij ons zoekt.

Met drie vestigingen (Laken, Neder-over-Heembeek en Haren) vormen we een stevig netwerk in Brussel. Met onze nakende verhuis in Laken naar een gloednieuwe bibliotheek bouwen we aan een plek die nog meer ruimte zal bieden voor ontmoeting en ontspanning. Daarbij is iedereen in ons team een belangrijke factor.

Onze doelstellingen

Door na te denken in team, te onderzoeken waar we meer en minder succes mee hebben, door te luisteren naar onze bezoekers, en keuzes te maken, zijn we tot **drie strategische doelstellingen** gekomen. Ze zijn uiteraard gelinkt aan elkaar, en overlappen elkaar hier en daar, maar dat vinden we goed. Ze moeten ons vooral richten in wat we doen.

1 Leesbevordering en leesplezier

2 Inclusie

3 Derde plek

De keuze voor deze drie is voor ons uiteindelijk logisch: de eerste en de derde weerspiegelen de twee grote bezoekersgroepen van de bibliotheek, en de tweede is puur onze roeping: wij willen er zijn voor iedereen.

Laat ons dit wat scherper stellen.

Strategische doelstelling 1: Leesbevordering en leesplezier

Een grote groep van bezoekers c.q. leners komt voor onze **enorme collectie en onze vele activiteiten**. Die activiteiten maken zoveel mogelijk de link met onze collectie. Dat publiek bestaat vooral uit Nederlandslustigen, die willen lezen, informatie of ontspanning zoeken, voorleesuurtsjes bijwonen en natuurlijk ook de vele schoolklassen die op klasbezoek komen. Of boekenbakken van ons krijgen. We brengen de Brusselse slogan: "Lezen is een superkracht!" in praktijk. Want lezen is heilzaam, inspireert, ontroert, maakt slimmer en weerbaar, Verlicht en doet ogen opengaan.

We trachten ook verbinding te brengen tussen mensen van verschillende origines, wetende dat onbekend vaak onbemind maakt. Nederlandslustigen worden door ons op hun wenken bediend. We bieden volop oefenkansen in het Nederlands. Nederlandstaligen bezoeken bibliotheken vaker om leesplezier te vinden terwijl anderstaligen ze veel gebruiken om Nederlands te leren of te oefenen.

Eén van de grootste voldoeningen die wij kunnen krijgen, is dat kinderen uiteindelijk "kind aan huis" worden, en zelfs ambassadeurs worden van de bibliotheek: wanneer ze de weg naar boeken, verhalen en creativiteit zelf ontdekken, de bib voor hen een veilige en inspirerende plek wordt, en ze dit ook overbrengen aan andere kinderen, en trots zijn op hun bib, trots zijn dat ze ons persoonlijk kennen.

We concretiseren deze strategische doelstelling in **twee Operationele doelstellingen: 1 Jeugd- en scholenwerking en 2 Collectie**.

We denken hierbij aan het volgende. Enerzijds kan individueel lezen in een bib collectief worden. Anderzijds zei Paulien Cornelisse in "In het kort" (te vinden in onze collectie...): "Als je leest, ben je eindelijk

alleen". En dat is ook ok.

Verder nog dit: de invloed van bibliotheekbezoek binnen een gezin gaat ook samen met of leidt tot meer ouderbetrokkenheid.

Strategische doelstelling 2: Inclusie

Inclusie is uiteraard ook uiterst belangrijk. Wij willen er zijn voor iedereen en een laagdrempelige toegang bieden tot informatie en ontspanning. Correctie: kwalitatieve en betrouwbare informatie!

We concretiseren deze strategische doelstelling in **twee Operationele doelstellingen: 1 Digitale inclusie voor iedereen en 2 Toegankelijkheid voor iedereen, in de brede betekenis.**

Wat OD1 betreft, bieden we concrete hulp bij allerhande digitaal-gelinkte vragen, zonder daarbij uit het oog te verliezen dat net lezen onder druk staat door de vele digitale afleidingen die op een sluwe wijze vaak al je vrije tijd opsorpen. De gevaren zijn bekend: een laag zelfbeeld, sociale isolatie, enz. Digitale ont koppeling en sociaal engagement dringen zich dan soms op. We proberen ons publiek daarvoor te sensibiliseren.

Wat OD2 betreft, trachten we bijzondere ondersteuning te bieden aan mensen met veel of weinig specifieke noden, zoals kansarmoede (pure, zijnde financiële armoede valt minder binnen onze roeping). We weten dat 24% van de Brusselse laaggeschoolden (= max lager onderwijs) geen Nederlands, Frans of Engels spreekt en dat 40% van de 18-plussers digitaal ongeletterd is (bron: Ligo). Sociale inclusie gaat ook over een netwerk hebben, wat leidt tot meer zelfredzaamheid, zeker van belang bij jobverlies waar net deze mensen meer onder te lijden hebben. Een vicieuze cirkel. En de bib IS een netwerk.

Toegankelijkheid in een andere betekenis: in Brussel evenaart alleen Muntpunt de openingsuren van Laken: alle dagen van de week tot 19h00.

Strategische doelstelling 3: Derde plek

Wij stellen vast dat het andere grote deel van onze bezoekers, naast zij die onder punt 1 vielen, voornamelijk (of zelfs alleen) komt voor **de derde plek** die we hen bieden (de eerste zijnde thuis, de tweede werk of school). Ze komen de krant lezen, studeren, al dan niet in groep (ook wel eens "bibben" genoemd), samenwerken, een praatje maken of zijn op zoek naar een safer space. Zo zijn we ook een plek waar vrouwen uit de buurt elkaar graag ontmoeten. We zorgen voor de "drie w's": wifi, water en wc's.

We concretiseren deze strategische doelstelling in **twee Operationele doelstellingen: 1 Onze ruimtes zo ideaal mogelijk maken, in de drie bibliotheken en 2 Onze bezoekers zo optimaal mogelijk ontvangen.**

Voor OD1 geldt, specifiek in Laken, dat we werken met zones: één waar je in stilte alleen zit, één waar je met twee of vier mag samenzitten, en praten, één voor computergebruik en één voor kinderen (en hun begeleiders).

Voor OD2 geldt dat we zorgen voor een warm onthaal maar ook trachten fijngevoelig te zijn: wil je alleen zijn, dan laten we je met rust, wil je hulp, dan komen we naar je toe. We gaan er immers bewust niet van

uit dat je aangesproken wil worden. We organiseren silent readings voor zij die graag samen lezen, met anderen, maar in stilte. Onze website meldt onze luwe uren, voor zij die graag al te veel sensaties vermijden.

Staan we tot slot nog even stil bij **onze grootste uitdaging**. De verwachtingen vooral voor wat onze activiteiten betreft, blijven groeien, maar onze financiële middelen en bezettingsgraad (personeel) stijgen niet, in tegendeel. Dus is het efficiënt gebruik van onze middelen, en het maken van eventueel harde keuzes, belangrijker dan ooit.

Inspraak, participatie en informatie van de bevolking

De Raad van Advies van de bibliotheek bestaat puur uit gebruikers van de bibliotheek. Hij adviseert de inrichtende macht over het beheer van de Nederlandstalige Openbare Bibliotheken. Ze bekijken daarbij alle aspecten van het bibliotheekbeleid, mogen alle gegevens opvragen en gelijk welk onderwerp laten behandelen cq. bespreken. De adviesraad adviseert bij het Cultuurbeleidsplan, het voortgangsrapport en actieplan en nu ook bij het Beleidsplan. Eventuele aanpassingen van het bibliotheekreglement verlopen ook steevast via dit adviesorgaan.

De hoofdbibliothecaris zetelt ambtshalve in de Cultuurraad van Stad Brussel, waarvan ook “gewone burgers” lid zijn.

De Cultuurraad organiseert bovendien Cultuurplatformen van Stad Brussel, waarop iedereen welkom is, iets waarvan ook bibliotheekgebruikers dankbaar gebruik maken om gehoord én geïnformeerd te worden. Het is een outreachende werking. Er wordt dus geluisterd naar hun besognes, ze worden geënthousiasmeerd voor projecten en activiteiten én kunnen hun gedacht kwijt. Ze mogen zich deel voelen van al wat we doen. Het bruist er dan ook van de ideeën.

De baliemedewerkers van de bibliotheken informeren ons publiek en brengen tegelijkertijd de feedback en wensen van het publiek over aan het management. Die feedback is een vast onderwerp op onze teammeetings. Ook voorstellen tot aankoop en daarmee het fameuze concept van de community librarian zijn zo bij ons aan de orde. Waarmee we niet zeggen dat we op elk voorstel ingaan: het moet ook financieel verantwoord zijn.

Publieksbevragingen zijn ook een tool om inspraak en participatie te bewerkstelligen. Meerdere enquêtes werden gehouden onder de bezoekers én niet- of nog-niet-bezoekers van de Brusselse Nederlandstalige bibliotheken. Wat we daaruit geleerd hebben, vond o.a. een plaats in onderhavig Beleidsplan. Zo waren er onderzoeken door iVOX (via Muntpunt en VGC, mei 2024) naar de wensen van het publiek van de 20 Brusselse Nederlandstalige bibliotheken (19 gemeenten en Muntpunt). Waar doen we het goed? Wat kan nog beter? Wat doen we fout? Wat doen we nog niet? Vaststellingen waren vooral dat we doelgroepgericht moeten communiceren en soms harde keuzes moeten maken (onze middelen zijn immers eindig).

Concreet en fascinerend gevolg was ook dat VGC Knight Moves contracteerde om een aantal persona op te stellen (de infozoeker, de ontmoetingszoeker, de verblijver, de mentor en de zoeker, en de Nederlandslustige). Daarmee moeten we nog aan de slag.

Tevens werd in 2024 een grootschalig onderzoek gevoerd door Sentobib (of Sento Group BV), ook buiten onze landsgrenzen. Hiermee werden onze leners en/of bezoekers bevraagd naar hun ervaringen met hun bibbezoek. Zelf hechten we niet zoveel aan deze bevraging omdat zo'n 90% van de respondenten hoogopgeleid waren. De steekproef was dus allerminst representatief.

Informereren van de bevolking doen we eveneens door de links naar Cultuurbeleidsplan en Bibliotheekbeleidsplan op onze website en media te plaatsen. We leggen ook afgedrukte versies aan de verschillende balies die op simpele aanvraag (en gratis natuurlijk) te krijgen zijn.

Ten slotte benutten we ook de informatiekkanalen van de Stad, en de bovengenoemde Cultuurplatformen om één en ander te vertellen.